

Öncü İşçi

Devrimci İşçi
Partisi'nin merkezi
yayın organı
Gerçek gazetesinin
ücretsiz ekidir
Sayı: 30
Haziran 2017

İşgal, grev, direniş!

İşçi sınıfı, haklılığına, sayıca çokluğuna en önemlisi de üretimden gelen gücüne dayanarak grevlerle, işgallerle, direnişlerle, yürüyüşlerle ve daha pek çok yöntemle mücadele eder. Sınıf mücadelesinin değişik düzeylerini yansıtan farklı eylem biçimlerinin kaynağında kapitalist sömürü düzeni vardır. İşçi sınıfı bu düzene karşı başlangıçta ekonomik çıkarlarını korumak, sömürüyü azaltmak için mücadeleye atılır; zamanla mücadele büyüdükçe sınıf bilinci yükselir, işçilerin örgütlülüğü artar ve tüm bu eylemler, sömürü düzenini tamamen sona erdirecek devrimci bir mücadelenin parçası haline gelir. Bu anlamda sınıfın farklı eylem biçimlerini tanımak, birbirinden ayrılan yönlerini bilmek hangi aşamada hangi biçimlerin uygun olduğunu tayin etmek açısından son derece önemlidir.

Doğru kavramları doğru yerde kullanmanın, eylem tarz ve biçimlerinden olumlu olumsuz

dersler çıkarılabilmesi, bu derslerin işçi sınıfının kolektif bilincinde yer etmesi açısından önemli olduğu ortadadır. Söz gelimi 2015 yılında son dönemin en önemli sınıf eylemlerinden biri olan, Tofaş, Renault, Türk Trak-

tör, Ford, Arçelik gibi dev fabrikaları ve on binlerce işçiyi kapsayan eylemler "fiili grev"lerdir. Bu eylemleri "direniş" olarak adlandırmak yanlıştır. Bu eylemler grevdir ve grevin burjuva yasalardan icazet alarak yapılmak

zorunda olmadığını, fiili grevlerin çok daha etkili eylemler olduğunun kanıtlarıdır. Bu eylemleri "metal fırtına" olarak adlandırmanın da olanları hoş bir ifadeyle anmak dışında bir manası yoktur. Bu eylemler fiili grevlerdir. Ey-

lemler 2015 fiili metal grevleri olarak anılmalıdır.

Yine başka bir örnek verelim: sendikaların tek günlük, hatta bazen bir kaç saatlik iş bırakmaları genel grev olarak adlandırılmaktadır ki bu tür bir adlandırma da grev kavramının içinin boşaltılmasından başka bir işe yaramaz. İşçilerin fabrikayı terk etmedikleri her durumda bir fabrika işgalinden bahsetmek de doğru değildir. Fabrika işgalleri işçi hareketinin siyasallaşması yönünde önemli emarelerdir. Ancak işçilerin sendikal taleplerle ya da protesto amacıyla fabrikayı terk etmemeleri daha farklı bir düzeye işaret eder. İşyerini terk etmeme eylemi ile fabrika işgalinin, sınıf hareketinin düzeyini ve gidişatını tespit etmek isteyen bir sınıf devrimcisi için anlamları farklıdır.

Öncü İşçi'nin bu sayısı bu düşüncelerle sınıfın farklı eylem biçimlerini üzerinde durmayı amaçlamaktadır.

Grev

İşçi sınıfının en eski mücadele biçimlerinden biri grevdir. Bugün anladığımız anlamda grevler kapitalist sanayinin yükselişi ile birlikte yaygınlaşmış, en tipik örnekleri Avrupa'da dokumacılık ve maden işçileri tarafından gerçekleştirilmiştir. Osmanlı'da ilk grev, 1473 yılında alacaklarını isteyen yabancı seramik işçileri tarafından düzenlenmiş, bunu 1587'de Mehmet Paşa'nın yaptırdığı cami inşaatında, 12 akçelik yevmiyelerine 4'er akçe zam isteyen inşaat işçilerinin grevi izlemiştir. Yeniçerilerin ücretlerinin düşürülmesine karşı kazan kaldırmalarını da ilk grev örnekleri içinde ananlar vardır. Bütün bunlar yalnızca öncü örneklerdir. Esas grevler kapitalizmin tam olarak gelişmeye başladığı çağa aittir. Osmanlı'da 1872-1908 yılları arasında, çoğunluğu denizcilik, gıda, tekstil ve inşaat olmak üzere 92 grev kayıtlara geçmiştir. 1908 Hürriyet devrimi işçi sınıfında da büyük bir mücadele dalgasını tetiklemiş, devrimin sadece ilk 6 ayında tam 143 grev yapılmıştır. İşçiler paşaların lütfuyla değil, üretimden gelen güçlerini kullanarak ücretlerinde büyük artışlar sağlayabilmiştir.

Grev, işçilerin üretimden gelen gücünü kullanmasıdır. Üretim

işçiye bağlıdır. İşçi olmadan üretim olmaz. Kapitalizmin doğuşundan bu yana makineleşme artarak sürmüştür. Ancak üretimin sadece makinelerle yapılması kapitalizm sınırları içinde mümkün değildir. Çünkü üretim, üretilen ürünleri (metaller) satmak ve kâr etmek için yapılır. Kâr ise sadece ve sadece emek sömürüsü ile emeğin ürettiği artık değere kapitalist tarafından el koyulması ile elde edilir. Kapitalist, kullandığı elektriğin, suyun, hammaddenin değerini tam olarak ödemek zorundadır. Makinelerin aşınma payları doğrudan üretilen ürünlerin değerine yansır. Kapitalist işçiye, emeğin yarattığı değerden daha azını ödeyerek, yaşaması için asgari koşulları sağlayacak kadar ücret vererek kâr eder.

Bir an tüm üretimin makinelerle yapıldığını düşünürsek, kapitalist işçiye ücret ödemekten kurtulsa bile makineleri ve ham-

maddeleri sömürmeyeceğinden metanın maliyeti ile fiyatı birbirine eşit hale gelir. Kâr ortadan kalkar. Dolayısıyla kapitalizm koşulları altında sermaye, üretmek için emeğe bağımlıdır, kâr etmek için emeği sömürmek zorundadır.

Grev, yani işçilerin örgütlü halde ve belirli talep ve hedeflerle üretimi durdurması bu anlamda kapitalizmin en temel işleyiş çarkına sokulan bir çomak olarak görülebilir. Patronlar her zaman işçilere "biz size ekmek veriyoruz" der ve onlara üstten bakarak kendilerine muhtaç olduklarını anlatırlar. Grev, bunun bir yalan olduğunu esas patronların işçiye muhtaç olduğunu gösterir. İşçiler ekmeklerini kazanırlar. Patronlara sadece ekmek değil, katlarını yatlarını, fabrikalarını da veren, işçi sınıfıdır. Grev bu gerçeğin, işçi sınıfının örgütlü eylemiyle patronların yüzüne vurulmasıdır.

Genel grev

Grevler sadece bir işyeri ile sınırlı kalarak ve işçilerin ekonomik taleplerini karşılamak ve çalışma koşullarını düzeltmek için yapılmaz. İşçi sınıfı grev silahını bir işkolunda, daha da önemlisi tüm işkollarında aynı anda kullandığında genel grevden bahsedebilir. Genel grev işçi sınıfının kazanılmış haklarına yapılan genel saldırıları püskürtmek için de gerçekleştirilebilir. Bugün kıdem tazminatı tüm işçilerin bir kazanılmış hakkıdır. Bu hakkın gaspına karşı bir genel grev, sermaye sınıfını caydıracak ya da bu işe kalkıştığında onu durduracak yegâne yöntemdir. Yine haksız bir savaşa, sermaye iktidarının emekçi çocuklarını kendi yağma hesapları için cepheye göndermesine karşı da genel greve gidilebilir. Ya da işçi düşmanı bir iktidarı istifaya zorlamak için işçi sınıfının elindeki en önemli araçlardan biri yine genel grev olacaktır.

Adına genel grev denen sembolik tek günlük iş bırakma eylemleri yukarıda bahsettiğimiz türden sonuçlar almaktan uzaktır. Genelde protesto etkisiyle sınırlı kalmaktadır. Oysa grevin temel mantığında işçinin talebi karşılanıncaya kadar bu mücadele yönteminin uygulanma-

sı vardır. Ya da tek günlük bile olsa, ancak hakıyla uygulanan, işçinin gücünü tüm toplum nezdinde ortaya koyan, yaygın ifadeyle hayatı durduran bir genel grev adını hak edecektir. Tek günlük ya da iki günlük ilan edilen grevler süresiz bir genel grev öncesinde bir uyarı grevi olarak işlev görecektir uyarı yapıldıktan sonra talep yerine gelmediğinde genel grevin sürdürülmesi gerekir. Aksi takdirde grev silahının işçiler açısından inandırıcılığı da patronlara ve iktidara yönelik caydırıcılığı da ortadan kalkar.

Genel grevler çoğu zaman hayatı durdurmanın ötesinde Fransa'da 2016'da yaşandığı gibi büyük sokak gösterileri ile de tamamlanabilir. İşçi sınıfının merkezinde yer aldığı genel grev, özgürlük ve eşitlik doğrultusundaki taleplerin yankı bulduğu tüm toplumsal kesimleri bu merkez etrafında toplayabilmektedir.

Süresiz genel grev, işçi sınıfının hangi talebi için ilan edilirse edilsin sendikal sınırları aşan, siyasal sonuçlar da doğurma potansiyeli gösteren, işçi sınıfının doğrudan siyasal hayata damgasını vurmasını sağlayan en ileri grev biçimi olarak değerlendirilmelidir.

Yasal grev

Türkiye’de grev hakkı 1961 Anayasası ile ilk defa anayasal güvenceye kavuştu. Buna karşılık, grev hakkının iş yasalarına da işlenmesi, ancak Kavel işçilerinin grev hakkını grevle kazanmasının sonunda 1963 yılındaki Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası ile gerçekleşti. İşçiler bileğinin gücü ile grev hakkını alırken sermaye düzeni bu hakkı dengelemek için patronlara lokavt hakkı tanımayı da ihmal etmiyordu. Bugün grev hakkı 2012 tarihli, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nda düzenlenmektedir.

Yasal grev, kanunda öngörülen şartları taşıyan ve yine kanunda öngörülmuş prosedürler çerçevesinde gerçekleştirilen grevlerdir. Kanuna göre, grev işveren ve işçi sendikası arasında toplu iş sözleşmesi (TİS) görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanmasının ardından gerçekleştirilebilir. Burada prosedür kısaca şöyle işler:

TİS görüşmeleri 60 gün içinde anlaşmayla sonuçlanmazsa resmi arabulucu devreye girer. Resmi arabulucu atandıktan sonra 15 günlük süre içinde (taraf bu süreyi 6 gün uzatabilir) anlaşma sağlanmazsa işçi sendikasının 6 gün içinde grev kararı alması gerekir. Grev kararı işverene bildirildik-

ten sonra 6 gün içinde işverenin lokavt kararı alma hakkı vardır. Grev kararının ilan edilmesinin ardından işyerinde çalışanların dörtte birinin en büyük mahalli amire başvurmasıyla grev oylaması kararı alınabilir. Grev oylaması patronların grevleri engellemek üzere mutlaka başvurdukları bir yöntemdir. Çünkü yasa grev oylamasında grev kapsamında olmayan personelin de oy kullanmasına olanak vermektedir. Grev oylamasından “greve evet” sonucu çıkarsa 60 gün içinde belirlenecek bir tarihte grev başlar. Grev başlamadan 6 gün önce sendika noter aracılığıyla işvereni bilgilendirmek zorundadır.

Grev yasası işçiler için greve çıkmayı zorlaştıracak, patronlar için ise grevi engellemek için çeşitli olanaklar sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Patronlar grevi engelleyemese bile grevden önce geçen aylar boyunca gerekli ön hazırlıkları yapma olanağına sahip olmaktadır. Tüm bu prosedür aşıldıktan sonra grev uygulamaya geçse bile grev başladığında ya da hemen öncesinde yasa Bakanlar Kurulu’na milli güvenlik, genel sağlık vb. gerekçelerle grevi 6 ay süreyle erteleme hakkı tanımaktadır. Yasaya göre 6 ay ertelemenin sonunda grev kaldığı yerden baş-

lamaz. Bir 12 Eylül askeri diktatörlüğü kurumu olan Yüksek Hakem Kurulu’na gider. Yani erteleme değil bir yasak söz konusudur.

Grev her şeye rağmen başlarsa sendikanın, fabrikanın önünde grev gözcüleri bulundurup, patronun grev kanununa aykırı biçimde greve çıkan işçilerin yerine işçi çalıştırıp çalıştırmadığını gözlemleme hakkı vardır. Greve katılan tam zamanlı işçiler kanunen grev süresince başka işyerinde çalışamaz. İşveren de grev süresince grevcilerin yerine başka işçi istihdam edemez. İşveren, greve katılmayan işçileri, grevci işçilerin iş alanında, makinelerinde vb. çalıştıramaz. İşverenin mevcut stokları işyeri dışına çıkartıp satmasının engellenmesi grev açısından son derece önemlidir. Ancak patronlar grev yasasına stokların satılmasının engellenemeyeceğini geçirmiş ve büyük bir avantaj sağlamıştır.

Yine grevlerde işçilerin çadır kurma hakkına kısıtlama getirilmiş, bu hak şemsiye, tente vb. ile, grev gözcüsü sayısı da dört kişiyle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bugün “yasal grev”, adeta işçi sınıfının ringe eli kolu bağlanmış biçimde çıktığı bir mücadele biçimini almıştır.

Fiili grev

Yasal grevler için öngörülen prosedürü görmüş bulunuyoruz. Ancak bu prosedür gerçekleşmeden grev yapılabilir. Bu tür grevlere fiili grev denir. Fiili grev herhangi bir yasal prosedür izlenmeden işçilerin grev kararı alması ve uygulamaya koymasıdır. Fiili grev mevcut yasal prosedürü izlemese bile yasadışı olmak durumunda değildir. Genellikle de fiili grevlerde haklı bir hukuki zemin bulunmaktadır. Zira fiili grevlere neden olan durumlar genellikle patronların açıkça anayasa ve yasaları çiğnemesinden kaynaklanmaktadır. Patronlar, anayasal haklarını kullanarak sendikalaşan işçileri örgütlenmeyi kırmak için işten atarsa, sendika seçme haklarını engellerse, yasalara aykırı şekilde taşeron çalıştırırsa, işçilerin sigortalarını, maaşlarını, ikramiyelerini, sosyal haklarını eksik verir ya da hiç vermezse, işçilerin yaptıkları fiili grev hem “toplular eylem hakkı” bağlamında uluslararası

sözleşmelerle korunan yasal bir dayanağa kavuşur hem de bu işçilerin haklarını araması için en etkili yoldur.

2015 yılında sarı sendika ve patronların işbirliği içinde işçilerin sendika seçme hakkını gasp etmesi işçilerin ücret talepleriyle birleşerek, metal sektöründe büyük grevlerin yaşanmasına neden olmuştu. Bu grevler dolayısıyla tazminatlı işten çıkarılan işçiler iş mahkemelerinde davalarını kazandılar. Mahkemeler işçilerin söz konusu haksızlıklara karşı toplu eylem yapma

hakkını tanıyarak, işçilerin iş iadesine ve tazminat ödenmesine karar verdi.

“Yasal grevler” Bakanlar Kurulu tarafından yasaklanabilir iken, fiili grevlerin yasaklanması haliyle söz konusu olamaz. Örneğin metal sektöründe Birleşik Metal-İş Sendikası’nın MESS ve EMİS işveren sendikalarına karşı 2015 ve 2017’de yaptığı grevler yasaklandığı halde Tofaş, Renault, Ford, Türk Traktör gibi fabrikalarda 2015 yılında gerçekleştirilen fiili grevler günlerce hatta haftalarca sürmüştür.

İşgal

Fabrika ve işyeri işgalleri işçi sınıfı mücadelesinin önemli parçaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Fabrika ve işyeri işgali, tam olarak uygulandığında tüm işyerinin kontrolünün işçilere geçmesi anlamına gelir. İşçilerin taleplerini duyurmak ya da gerçekleştirmek üzere işyerini terk etmediği her eyleme fabrika/işyeri işgali diyemeyiz. İşyerini terk etmeme biçimindeki eylemler işgal eyleminin ön biçimleri olarak karşımıza çıkar.

Grevler nasıl emeğin sömürsü sorununu mücadele masasına getiriyorsa fabrika ve işyeri işgalleri de bir adım daha ileri giderek sömürünün yanı sıra üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet sorununu gündeme getirir. Bir avuç sömürücü azınlığın toplumun tüm zenginliğini elinde tutmasının kaynağı, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyettir. Bu özel mülkiyet hem yasalar hem de devletin zor aygıtı tarafından korunmaktadır. Ancak özel mülkiyet düzeni, bir tarafta zenginliği biriktirip karşısında milyonları açlık ve sefaletle yüz yüze getirdiğinde meşruiyetini hızla yitirir. Bu anlamda işyerini terk etmeme eyleminde, işgalden farklı olarak özel mülkiyet doğrudan sorgulanmamaktadır.

Ancak özellikle kriz dönemle-

rinde batan şirketler işçilerin alacaklarını ödemediği kaçmaktadır. Bu durumda sık sık fabrikaların işgal edildiğine, işçilerin haklarını almak için işgali zorlayıcı bir koz olarak kullandıklarına tanık olmaktayız. Zaman zaman fabrikayı işgal eden işçilerin fabrikada üretimi de patron olmaksızın devam ettirdiğini görüyoruz. Patronun üretim için hiçbir önemi olmayan mülk sahibi bir asalak olduğunu daha somut şekilde gösteren daha iyi bir örnek bulamayız.

İşyeri işgalleri pek çok durumda fiili grevlere eşlik eder. Fiilen üretimi durduran işçiler, patronun ya da devlet güçlerinden gelen olası baskı ve saldırıları göğüslemek için üretimden gelen güçlerini kitlesel birliktelikleriyle sağlamlaştırma ihtiyacı duyarlar. Binlerce işçinin fabrika içinde beklediği, fabrika kapılarını kontrol ettiği durumda hem dış müdahale zorlaşır hem de patronun işçilere yönelik tehditleri boşa çıkar. Yine 2015 metal grevlerinde Tofaş, Renault, Türk Traktör, Arçelik LG ve bir süreye kadar Ford-Otosan fabrikalarında fiili grevlere işgal ya da fabrikayı terk etmeme eylemlerinin de eşlik ettiğine tanık olduk.

Direniş

Direniş kavramının her türlü mücadelesinin genel adı olarak kullanıldığını görmekteyiz. Bu yanlıştır. Direniş esas olarak işçiler aleyhindeki bir uygulamayı, bir hak gaspını ya da baskıyı durdurmak üzere gösterilen tepkidir. Sendikalaştıkları için işten atılan işçiler, işyeri önünde çadır kurup direnişe geçerler. Burada amaç haklılığını duyurmak, kamuoyu oluşturmak, içerdeki işçilerin atılan işçilere sahip çıkmasını sağlamak ve patrona karşı sonunda fiili bir greve dönüşecek daha büyük mücadeleleri hazırlamaktır.

İşyeri önünde kurulan çadırlar gibi meydanlarda kurulan çadırlar da önemli direniş örnekleridir. Özelleştirilen Tekel’in işçileri 2010 yılında 4-C uygulamasıyla güvencesiz bir statüye geçirilmelerine karşı Ankara’nın merkezinde eylemler yapmışlar, bir parka çadırlar kurmuşlardı.

Meydanlarda oturma eylemleri, süreklilik arz eden periyodik eylemler, açlık grevleri direniş örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Direnişlerde de diğer sınıf eylemleri gibi başarının yolu işçi sınıfının güçlü olan yanlarının ortaya çıkarılması yani kitlesel bir eylemlilik düzeyine ulaşılması ve sonunda üretimden gelen gücün kullanıldığı grevlerle mücadelenin büyütülmesidir.

Ama direniş ilke olarak bir savunma eylemidir. Adı üzerinde baskı ve haksızlık vardır, işçi buna karşı “direnmekte”dir. Bu yüzden metal eylemleri başından itibaren bir “direniş” değil bir “fiili grev” eylemi olarak anılmalıydı. DİP olarak

biz başından itibaren böyle yaptık. Çünkü eylem, sadece bir savunma eyleminin boyutlarını ve yöntemlerini geride bırakmış, bir hücum eylemine dönüşmüş, işçi sınıfının bu bölümünün kendi kaderini kendi eline almasını sağlamıştır.

Savunma ve hücum eylemleri arasında bir Çin Seddi yoktur. İlki bazen hızla ötekine dönüşebilir. Bunun en iyi örneği, yukarıda sözünü ettiğimiz Tekel 4-C eylemidir. İşçiler, Ankara’nın bir parkında kurdukları çadırlara polislerin müdahale edip direniş eylemini dağıtması üzerine Türk-İş Genel Merkezi önünde, Sakarya Caddesi’nde kurdukları çadırlarla neredeyse bir çadırkent yaratmış ve 72 gün boyunca Ankara’da bir destan yazmışlardır. Bu direniş sadece sendikal bürokrasiyi derinden sarsmakla kalmamış, aynı zamanda siyasi iktidarı da son derecede zor bir duruma sokmuştu. O aşamadan sonra bu eyleme “direniş” demekle yetinmek doğru değildir. DİP biraz edebi bir söyleyişle “Sakarya komünü”nden, yani kendi kendini yöneten bir işçi topluluğundan söz etmiştir. Demek ki, savunmadan hücumla geçiş, hareketin anlamını ve olanaklarını bütünüyle değiştirebilmekte, hatta ona siyasi bir anlam kazandırabilmektedir.